

ความรู้มากพอ เช่น เด็ก หรือชาวบ้าน ซึ่งความเชื่อทั้งหลายนั้นยังไม่ใช่ความจริงและไม่ทำให้เกิดปัญญา เพราะความเชื่อยังเป็นแค่ความมั่นใจว่าจะเป็นความจริงเท่านั้น ดังนั้นความเชื่อจึงยังคงเจืออยู่ด้วยความงมงายทั้งสิ้น ไม่มากนักน้อย แม้จะเป็นความเชื่อที่ดังมา ก็ตาม ที่สำคัญเราจะเอาความเชื่อมาใช้ศึกษาและปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความพ้นทุกข์ ตามหลัก อริยมรรคของพระพุทธเจ้าไม่ได้เด็ดขาด เพราะพระพุทธเจ้าสอนให้ใช้ปัญญามาศึกษาและปฏิบัติ แต่เรากลับเอาความเชื่อที่งมงายมาศึกษาและปฏิบัติ แล้วมันจะช่วยให้ดับทุกข์ได้อย่างไร?

สรุปได้ว่า คำสอนเรื่องจิตหรือวิญญาณของเราเป็นอัตตาที่เวียนว่ายตายเกิด รวมทั้งเรื่องนรก สวรรค์ เทวดา นางฟ้า เป็นต้นนั้น เป็นคำสอนของศาสนาพราหมณ์ ที่ผสมหรือปลอมปนเข้ามาอยู่ในคำสอนของพุทธศาสนาในปัจจุบัน จนทำให้ชาวพุทธหลงเข้าใจผิดคิดว่าเรื่องพวกนี้เป็นคำสอนที่แท้จริงของพระพุทธเจ้า แต่ที่สำคัญก็คือ คำสอนเรื่องจิตหรือวิญญาณของเราเป็นอัตตานี้ มันเป็นคำสอนที่ตรงข้ามกับคำสอนที่เป็นหัวใจของอริยสัจ ๔ ของพระพุทธเจ้า คือพระพุทธเจ้าทรงสอนว่า จิตหรือวิญญาณของเราไม่ใช่อัตตา (คือเป็นอนัตตา) ดังนั้นถ้าใครยังมีความเชื่อเรื่องจิตหรือวิญญาณเวียนว่ายตายเกิด รวมทั้งเรื่องนรก สวรรค์ เทวดา นางฟ้า เป็นต้น อย่างที่เป็นสถานที่หรือเป็นตัวตนบุคคลว่ามีอยู่จริง ก็จะไม่สามารถศึกษาอริยสัจ ๔ ของพระพุทธเจ้าให้เกิดความเข้าใจได้อย่างถูกต้อง คือถึงจะศึกษาไปอย่างมากมายสักเท่าใดก็ตาม ก็จะทำให้เกิดความเข้าใจผิดไปหมด เพราะหัวใจของอริยสัจ ๔ ได้ถูกทำลายหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงไปแล้วนั่นเอง

อัครรรยแห่งการปรุงแต่ง

คำสอนที่เป็นหัวใจของปัญญาของพุทธศาสนา ก็คือคำสอนเรื่องจิตหรือวิญญาณของมนุษย์ และสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลายนี้เป็นอนัตตา ซึ่งคำว่า อนัตตา แปลว่า ไม่ใช่อัตตา ซึ่งความหมายตรงๆก็คือ เป็นการปฏิเสธหรือไม่ยอมรับว่าเป็นอัตตา ดังนั้นจึงเท่ากับว่า

หรือเป็นผู้ที่กำลังจะตาย จิตของเราก็จะไม่เกิดความเศร้าโศก หรือความเสียใจใดๆเลย จะมีก็เพียงความรู้สึกที่ไม่น่ายินดีใต้อะไรๆน้อยจากความหิว หรือจากความเจ็บป่วยของร่างกายเท่านั้น ซึ่งนี่ก็คือจิตที่ไม่มีความทุกข์ เพราะไม่มีอุปาทาน

ความทุกข์ตามหลักอริยสัจ ๔ นี้ยังแยกได้ ๒ อย่าง คือทุกข์เปิดเผยและทุกข์ซ่อนเร้น ซึ่งความทุกข์เปิดเผยนั้นก็คือ ความทุกข์ที่เกิดจากความยึดถือว่ามีตัวเราที่กำลังพบกับความรู้สึกที่ไม่น่ายินดี (ความรู้สึกที่ไม่น่ายินดีนี้เรียกว่า ทุกขเวทนา) อยู่ (คือจากที่ได้บรรยายมาแล้วนั้น) คือเป็นความทุกข์ที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับน้ำตาและเสียงร้องไห้คร่ำครวญ

ส่วนความทุกข์ซ่อนเร้นนั้นก็คือ ความทุกข์ที่เกิดขึ้นมาจากความยึดถือว่ามีตัวเราที่กำลังพบกับความรู้สึกที่น่ายินดี (ความรู้สึกที่น่ายินดีนี้เรียกว่า สุขเวทนา หรือที่เราชอบเรียกกันว่าความสุข) อยู่ ซึ่งในขณะที่เรากำลังมีความยินดีหรือพอใจ (คืออาการของกิเลส) ในความสุขอยู่นั้น จิตของเราก็จะเกิดความเร่าร้อนใจ หนักหน่อ้อยใจ ไม่สบายใจ หรือไม่สงบ ไม่ปกติ เป็นต้น อยู่ด้วยอย่างเงิบๆ ซึ่งความรู้สึกเร่าร้อนใจ หรือหนักหน่อ้อยใจ เป็นต้น ที่เกิดซ่อนขึ้นมาเองที่เรียกว่าเป็นความทุกข์ซ่อนเร้น ที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับรอยยิ้มและเสียงหัวเราะ ซึ่งแม้ความทุกข์ซ่อนเร้นนี้เรามักจะคิดว่ามันไม่ใช่ความทุกข์ แต่ถ้าเราพิจารณาให้ดีแล้วเราก็จะพบว่า มันก็ทำให้จิตของเราเกิดความรู้สึกทรมานได้ไม่แพ้ความทุกข์เปิดเผยเหมือนกัน ดังนั้นถ้าจะให้จิตของเราไม่มีความทุกข์ใดๆอย่างแท้จริง มันก็ต้องไม่มีทั้งความทุกข์เปิดเผยและความทุกข์ซ่อนเร้นด้วย จึงจะเรียกว่าเป็นความไม่มีทุกข์ได้อย่างแท้จริง

สรุปได้ว่าเราจะต้องรู้จักความทุกข์ให้ถูกต้องว่า มันเป็น “ความทุกข์ที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับความยึดถือว่ามีตัวเรา” เราจึงจะศึกษาเรื่องสาเหตุของความทุกข์ และความไม่มีทุกข์ รวมทั้งเรื่องวิธีการดับทุกข์ให้เข้าใจได้อย่างถูกต้อง แต่ถ้าเราไปเข้าใจผิดว่า ความ